

Een Praatje over Jan de Witt.

tot welke beiden het wufte, verwende Romeinsche volk zich aangetrokken gevoelde. De vrijheid, welke de partij van De Witt zich voorstelde, was ook de Romeinsche. Maar — en dat hebben de 17e eeuwse regenten vergeten! — het Nederlandsche „volk” was geheel iets anders. De „kleyne luyden”, waaruit de helden van Alkmaar en Haarlem en de Trompen en de Ruyters zijn opgerezen, gevoelden zich immers het uitverkoren volk, dat onder de wonderlijke leidingen Gods, Wiens werktuigen de Prinsen van Oranje waren, uit de duisternis van de Spaansche verdrukking tot eere en heerlijkheid was gebracht? Die twee levensbeschouwingen moesten op het laatst wel met elkaar in botsing komen, en . . . óók in de Republiek der Zeven Vereenigde Nederlanden is de Romeinsche wereldbeschouwing door het geloof der eenvoudigen naar de wereld overwonnen.

Meen nu echter niet, dat ik door het voorgaande de voorstelling zou willen opwekken, alsof het met de godsdienstigheid van Jan de Witt en de zijnen niet breed gesteld stond. Hij was een trouw kerkganger en zijn brieven bewijzen, dat hij niet enkel de uitwendige vormen waarnam. Als hij van den dood van Willem II, den grootsten tegenstander van zijn geslacht gewaagt, schrijft hij: „Gisteren avont tusschen achten ende half negenen is Syne Hoocheyt den Prince van Orange (Godt hebbe syne ziele) alhier overleden”, en iets verder beschrijft hij de laatste oogenblikken van dien vorst, wèl uit latende komen, dat de Prins geloovig is afgestorven. En, — deelt hij in den volgenden brief mee, — ik zal eindigen, „Godt biddende dat dese subite veranderinge mach gedyen tot welstandt ende behoudenis van ons lieve vaderlandt.”

Nietwaar, daaruit spreekt noch de kleinheid der wraakzucht bij het lijk van den vijand, noch de twijfel van het ongelooft, en óók niet de meening van een man, die enkel een partij dient, zonder het diepe bewustzijn dat in het heil dier partij het waarachtig belang van het geheele vaderland gelegen is. Dat hij in den bloei en de kracht van zijn partij, die van geheel zijn volk zag, is de grootste fout van Jan de Witt geweest.

In hetzelfde jaar waarin Willem II stierf,

dus in 1650, werd Jan de Witt pensionaris van Dordrecht en deed als zoodanig zijn intrede in de Staten van Holland. Tijdens de belangrijke zittingen, welke spoedig volgden, en ook in de Groote Vergadering, werd hij iemand, die al spoedig de aandacht op zich begon te vestigen. Zelfs in die mate, dat hem drie jaar later, en wel toen het er door den rampspoedigen zee-oorlog met Engeland niet rooskleurig voor ons uitzag, het gewichtige, zware en zeer verantwoordelijke ambt opgedragen werd van raadpensionaris van Holland.

De menschen klagen er tegenwoordig dikwijls over, dat ze tijd te kort komen, maar hoe Jan de Witt dat rondschoot — om een woord uit de pamfletten taal dier dagen te gebruiken — wel, daar zal menig twintigste-eeuwsch verstand stil bij staan.

De Haagsche heeren hielden er niet van lang in hun bed te blijven liggen. Waren de Staten van Holland bij elkaar geroepen, dan begon de vergadering om 9 uur 's morgens en moest Jan de Witt present zijn. Om 11 uur mocht hij weg, maar . . . om met zijn lange beenen naar de vergadering der Staten-Generaal te ijlen, welke op dat uur een aanvang nam. De duur van die vergadering hing natuurlijk af van de belangrijkheid der onderwerpen. Hoe kort of hoe lang ook, dat kon den Staten van Holland niet schelen, als Jan de Witt slechts zorgde om 4 uur wederom in hun vergadering present te zijn, welke dan een aanvang nam en soms zeer lang duren kon. Maar vóór negenen en vóór vieren had Jan de Witt een onderhoud met Gecommitteerde Raden gehad, omdat hij van hen moest vernemen, welke voorstellen er aan de Staten van Holland gedaan zouden worden.

In de meeste vergaderingen worden er overal en ten allen tijde verschillende commissies benoemd, aan wier oordeel het een of ander onderwerp wordt opgedragen. Ook deze commissies had de raadpensionaris te bezoeken. En als de Staten niet vergaderden, dan moest hij toch de vergaderingen der Gecommitteerden Raden, en nu wel ten einde toe, bijwonen en eveneens in de Staten-Generaal verschijnen. Wilde het niet vloten in de Staten van Holland, dan diende hij